

## 1.

### מי יכול היה לדעת?

למזלי אני לא יודעת שאלו הם הרגעים האחרונים השפויים בחיי.

אם רק הייתי יודעת מה יקרה בעוד כמה שעות מעכשיו, אילו בורא עולם היה נותן לי רמז דק על הצפוי לי...

מדי פעם מצאתי את עצמי חושבת שאם הייתי יודעת מה נגזר עליי לעבור השנה כשישבתי בבית הכנסת בראש השנה וביום כיפור והתפללתי כמו כולן לשנה טובה, הייתי זועקת את החיים שלי, לא עוזבת את בית הכנסת לרגע, לא מרפה, מתחננת לאבא שירחם.

אבל מי ידע? מי יכול היה לדעת?

בתפילת נעילה עמדתי בבית הכנסת. לצידי עמדה חן, שכנה וחברה טובה. השמש גלשה במהירות מטה, ועמה חמקו במהירות הרגעים האחרונים של היום הגדול. חשתי דחף לנצל כל שניה. הרגשתי שתפילת נעילה היא רגע אחרון ומרוכז של הימים הנוראים בכלל, ושל יום כיפור בפרט. דמעתי בלי לדעת למה. אולי הרגשתי משהו?

חן חיבקה אותי. "הכל בסדר, ג'ולי? קרה משהו?" היה שקט מוחלט בבית הכנסת בתפילת שמונה עשרה, למרות אי הנעימות אני לא

מצליחה לעצור את הבכי, אני מתפללת ובוכה בקול.

הנהנתי בדמעות. הכול לכאורה היה בסדר, ובכל זאת התפללתי מעומק הלב על עם ישראל. ביקשתי מבורא עולם שיגזור עלינו השנה גזירות טובות. התפללתי על הילדים שלי, שה' ישמור אותם ושילכו בדרך התורה הקדושה.

וואו, כמה בכיתי.

אילו הייתי יודעת, אולי הייתי בוכה חזק יותר. אולי הייתי מתפללת בכוונה רבה יותר. ואולי לא נכון לחשוב כך? דווקא השנה הרגשתי שהתכוונתי במיוחד לקראת הימים הנוראים. הלכתי להרבה שיעורי תורה, התמלאתי באמונה והתחזקתי מאוד.

הרגשתי שבורא עולם עשה לי הכנה והכל מלמעלה, כתוב מראש. בורא עולם רואה את כל התמונה ומנהל את העולם.

-

ליל שבת שמחת תורה. הקפות. בית הכנסת "דרכי נועם" בחולון הומה אדם. כולנו, כל בני הקהילה, מתרגשים ושמחים עם התורה הקדושה. ממקומי מלמעלה בעזרת נשים אני צופה אל היכל בית הכנסת, עוקבת אחרי מעגלי הרוקדים שלא נחים לרגע. עיניי קולטות את יהונתן, בני הטהור בן השש. הילדון רץ בין ספרי התורה ומנשק כל אחד מהם. אחד הגברים למטה מבחין בו, מחזיק בידו ומצרף אותו למעגל. בידי הקטנות מחזיק יהונתן בידיהם של שניים מבני הקהילה שלנו, מפזז, מקפץ, ואפילו שר את השיר שכולם שרים באותו רגע: "אם יהודי היה יודע מה זה, מה זה, התורה, היה שמח, שמח ורוקד מאה עשרים שנה". אני מתמוגגת מאושר וצופה בו בגאווה אם ובאהבה גדולה. נרגשת מכל הטוב שאבא שבשמיים

שולח תמיד, ובמיוחד עכשיו. הקהילה שלנו מאמצת אליה בחום את הילד המתוק הזה שאבא שלו לא מבאי בית הכנסת וגם אם כן היה מגיע, לא היה יכול לרקוד איתו. ליבי עולה על גדותיו.

כעבור כמה רגעים אני מרגישה נקישה קלה בגבי. יהונתן שלי. הוא מבקש שאפתח עבורו את שקית ההפתעות שקיבל לפני רגע. יהונתני! ילד קדוש שלי! הוא מחבק אותי, ואני מנשקת את ידיו הקטנות, שנגעו זה עתה בספרי התורה. "את צריכה לתת לי אחת עשרה נשיקות, כי נישקתי אחד עשר ספרים" הוא אומר במתיקות. דמעות של אושר זולגות על לחיי. ברגע הזה אני מניחה לכל הקשיים שאיתם אני מתמודדת בחיי ומתעטפת באווירה המרוממת, מתבשמת בה.

-

הסוכה שבנינו עדיין עומדת למטה. המגורים בבניין רב-קומות, ללא שום מרפסת סוכה וניצול מקסימלי של כל מילימטר בחניה, דרשו מאיתנו קצת אלתורים בבניית הסוכה. זה לא היה פרויקט מובן מאליו בבניין שלנו, ולא בכל שנה הצלחנו להקים סוכה. היו שנים שהשכנים התנגדו נמרצות. בנייתה הייתה התפקיד הקבוע של בר, אבל השנה נאלצנו להסתדר בלעדיו. הוא אמנם קיבל שחרור מהצבא לחג. אך לא היה סיכוי שיספיק להגיע בזמן כדי לבנות. בכל זאת, לא ויתר על המצוה. מיד כשהגיע הוא נחלץ לעזרה, ודאג לארגן תאורה, מאורר וקישוטים. הסוכה עמדה, סוכה יחידה בבניין, על הדשא הקדמי.

דווקא ביום כיפור האחרון בר הפתיע אותי.

ישבנו ביחד לאכול סעודה מפסקת. כולנו, משפחה שמחה ומגובשת לפני היום הכי קדוש שיש ומבחינתי גם יום שמח, היום שבו בורא

עולם מכפר לנו על החטאים ומאפשר להתחיל מחדש, נקיים וטהורים כמו מלאכים.

בר המתוק שלי תמיד צם בכיפור. השנה ראיתי אותו מתארגן אחרי הסעודה ובערב החג יוצא מהבית לבוש לבן. "בר, לאן אתה הולך?" שאלתי.

"לתפילה".

"באמת? אתה הולך לתפילה?"

"כן, אני מרגיש שזה יעשה לי טוב".

הוא הלך מבחירה, והופתעתי לטובה. הייתי גאה בו. לא רציתי להראות לו כמה התלהבתי, אז רק נשקתי לו על הלחי כשיצא מהבית. האם הרגיש שמחכה לו ניסיון קשה מעבר לפינה ושהוא כל כך זקוק לתפילות?

את סעודת חג שמחת תורה אנחנו אוכלים בבית. בר בדרום. הוא חסר לכולנו. חבל לי שהוא לא פה איתנו בשמחת תורה, ובאותה נשימה אי אפשר שלא להעריך אותו על האחריות המדהימה שהוא מגלה.

מאז התאונה הקשה של טל, לפני כארבע שנים, החל בר לעבוד בכל עבודה אפשרית כדי לעזור בפרנסת הבית. הוא חיפש עבודות בלתי שגרתיות, כאלו שיוכל לשלב תוך כדי שירות או לימודים. בלילות עבד כמאבטח. מהר מאוד הרשים את כולם בבגרות וברצינות שלו, ולמרות גילו הצעיר, קודם להיות סגן קב"ט (קצין ביטחון) שאחראי על עשרות מאבטחים. בלילות אחרים עבד במאפייה, ומלבד כל אלו היה לו עסק קטן שהקים במו ידיו - "בר חילוצים" הוא קרא לו. הוא לקח את הרכב הישן שלנו, אסף כסף וקנה נגרר. אחר כך פרסם שהוא מחלץ אופנועים. העיסוק הזה שאפשר לו לעבוד גם בין העבודות האחרות ולהרוויח לא רע, אפיין אותו ביותר, הוא

שילב בין האחריות לעזור בפרנסת הבית, לבין המחויבות לשאר המטלות שלו בחיים, והביא לידי ביטוי את היצירתיות שלו. העסק הזה היה הזדמנות לעזור לאחרים, כפי שתמיד אהב לעשות. לפעמים חילץ אנשים בהתנדבות מלאה.

כבר בחול המועד עדכן אותי בר שבשמחת תורה לא יהיה בבית. הוא נקרא לאבטח את פסטיבל הנובה בדרום, ליד קיבוץ רעים. יומיים קודם לכן זומן לסיור מקדים בשטח, שבו יהיה עליו לקחת אחריות על שבעים וחמישה מאבטחים תחתיו.

השיחה האחרונה שלי עם בר לפני שנחטף היתה שיחת טלפון שגריתית של ערב שבת. "מה שלומך אמא? שיהיה חג שמח ושבת שלום. וסתם שתדעי" הוא מפתיע אותי משום מקום "השבת אני לא נוסע. לעבוד אני צריך, התחייבתי. אבל סידרו לנו כאן דירה אז השבת אני לא אסע". השיחה הזו מגיעה אחרי תקופה ארוכה שאני כבר לא מדברת איתו על שבת. אחרי שנים של דיבורים בלתי פוסקים, הבנתי שזו לא הדרך. קיבלתי הדרכה ופשוט הרפיתי. קיבלתי אותו כמו שהוא. בשבתות הוא הגיע לקידוש, וידעתי שאחר כך הוא יוצא לעיסוקיו. מהמקום שלי כאמא התפללתי עליו ופשוט אהבתי. זהו.

כשבר חזר מהשבי הוא סיפר את הגרסה שלו לאותה שיחה. הוא זכר שהגבתי לו: "אל תדאג, זה בסדר, אני לא כועסת". עם המסר הזה הלך לשבי. המשפט שלי העסיק את המחשבה שלו שעות ארוכות: איך יכול להיות ששנים אני 'חופרת' לו על השבת, ובדיקו בשבת הזו - כלום? הרבה פעמים חשב שאולי אם הייתי מונעת ממנו ללכת הוא היה ניצל, אבל כשהמשיך לחשוב בכנות ידע שהדיבורים שלי לא היו גורמים לו לשנות את התוכניות. האחריות שלקח על עצמו לפרנסת המשפחה היתה גדולה יותר מכל דבר אחר. בכל זאת הרגיש הקלה - לפחות ידע שאני לא כועסת עליו.

## 2.

## זה בר!!

בוקר חג שמחת תורה מגיע מוקדם מהצפוי.

השעה שש עשרים ותשע כשאור נכנס לחדרי ומעיר אותי. "אמא, קומי! יש אזעקה!"

אני מזנקת מהמיטה מעירה את הילדים הקטנים. משם אני רצה לחדר של טל, מעירה אותו ואת אניל, המטפל שלו. אני עוזרת לאניל להעביר את טל מהמיטה לכיסא הגלגלים, וכולנו רצים לממ"ק (מרחב מוגן קומתי) המשותף לכל השכנים בקומה. ממרחק שומעים הדי פיצוצים.

מה בדיוק קורה פה?

תוך כדי ריצה אני נזכרת שבר בדרום. אלוקים! מה אתו?? אני מודאגת. איך אדע שהוא בסדר? האם יש לו איזשהו מרחב מוגן בתוך השטח הפתוח שבו הוא נמצא כעת? מה הוא עושה כשטילים מתעופפים מעל ראשו?

אניל פותח את הטלפון שלו, מידע מתחיל לזרום דרכו, ואנחנו מתחילים להבין שמשהו הרבה יותר גדול ממה שיכולנו לדמיין

מתרחש ממש ברגעים אלה. ברקע יש עוד ועוד אזעקות. מרגישה את הלב רוטט מרוב דאגה. בר נמצא במסיבה בדרום במרחק של שעה נסיעה בערך. הוא אמר שיהיה בקרבת מקום לרעים מה אתו?

בימים אחרים הייתי מתקשרת מיד - אבל שבת היום, וחג!

אניל עושה את העבודה במקומי. חיוג, שניים, והנה הוא עונה לו!

ברוך ה'!

השעה שש שלושים וחמש. שחררתי את הנשימה שהייתה כלואה בתוכי.

"אל תדאגו, הכול בסדר, אנחנו מפנים פה את כולם, מקפלים ציוד וחוזרים הביתה", הוא אומר ולמרות רעשי הרקע הוא נשמע בסדר.

שעה עוברת, ועוד שעה. הדיווחים ממשיכים להגיע דרך אניל. אני שומעת על קרבות בדרום. על גדר הגבול שנפרצה בהמוני עזתים. האזעקות מריצות אותנו שוב ושוב לממ"ק בגלל ירי טילים בלתי פוסק. ברקע הופכת הדאגה לחרדה של ממש: מה קורה עם בר? מתי הוא כבר ישוב הביתה?!

"ג'ולי!" זו יפעת, חברה ושכנה, שנכנסת אלינו פתאום. קודם הגיעה אליה איזו ידיעה שמשוהו קרה בנובה. היא יודעת שבר שם, רוצה לוודא ששמענו ממנו.

אחריה מגיעים הוריו של טל - סבא מיכאל וסבתא אינה והמשפחה. הם ניסו להתקשר לבר ולא הצליחו ליצור קשר.

איתנו פה גם שילת כלתי. היא בכלל לא הייתה אמורה להיות בחולון בחג. היא תצפיתנית במוצב נחל עוז, ממש ברגע האחרון החליפה עם חברה ויצאה הביתה לשבת. כששמעה שבר בנובה, היא באה להיות איתנו. מודאגת בעצמה מהחברות התצפיתניות שלה,

שבתחילה שלחו הודעות בהולות על מתקפה ופתאום נתקו קשר.

כולם מנסים לדלות כל בדל מידע מהרשת.

אני יושבת בצד. מנסה לשמור על השבת שלי למרות אווירת החולין.

אוי אלוקים! מה קורה שם??

רגע של הפוגה. אנחנו קופצים הביתה וחוזרים שוב לממ"ק ביחד עם השכנים למשמע האזעקות.

השעה כבר אחת עשרה! בר לא עונה לשום שיחת טלפון או הודעה. חנק מטפס בגרוני.

ברגע קטן ונוראי מגיע סרטון מטושטש. אור צופה בו. רואה כמה גברים שוכבים, וברקע - מוזיקה ערבית קיצבית מחרידה בקולי קולות, מלמדת על השולחים. הוא מתעמק בו לרגע, מנסה להבין את התמונה.

ופתאום צרחת: "אמא!! זה בר!!"

הלב שלי נופל. מה בר? הוא אמור להיות כעת בדרך הביתה!

"מה פתאום בר?" לא! זה לא יכול להיות הוא! "זה לא בר. אין סיכוי!"

אור מתעקש. כמעט צועק. "אמא! אני אומר לך! זה בר! אמא, זה בר! הנה הוא כאן בפינה".

תוך כדי דיבור מתפרסם הסרטון מחדש. הפעם הוא לא מטושטש. אי אפשר לפספס את עיני התכלת ואת המבט המתק של בר, בני בכורי. אי אפשר שלא לראות את גופו החסון. אי אפשר שלא להבין.

הוא שוכב על בטנו, סמוך לקיר. ידיו קשורות מאחורי הגב. לצידו עוד ארבעה חבר'ה שנראים גרוע. אני לא מכירה אותם. עדיין. מהר

מאד הם יהפכו לחלק בלתי נפרד מחיי, ממש משפחה: גיא גלבוע דלאל, אביתר דוד, אלמוג מאיר ג'אן ואלקנה בוחבוט.

"זה בר", אני אומרת, ופתאום בוקעת ממני יללה כזו שאף פעם לא היה דומה לה. אני נשברת לבכי קולני, צורמני, עוצמתי, ממוקד, ארוך ולא פוסק.

קולי כבר מזמן יצא מגבולות הממ"ק והתפזר בחדר המדרגות. אין סיכוי שמישהו מהשכנים פספס אותו, ולא הצליח להבין שמישהו נורא קרה כאן.

על צווארו של בר יש חבל. על אחרים יש סימני מכות ודם על הפנים. אחד - ללא חולצה. שני יושב ונראה מבועת ממישהו שעומד מעליו ומאיים כנראה. שלישי מסתיר את פניו בידיו. זוועה.

בר מרים את עצמו במאמץ. צועק משהו.

שוב ושוב מופעל הסרטון. מה הוא צועק שם?

קוראים את שפתיו.

"הוא צועק: בר! בר!" כנראה שאלו אותו איך קוראים לו.

אחר כך רואים אותו מסובב את ראשו הצידה, מתפתל, וצועק עוד משהו. מה עוד ניסה לומר?

למה הוא מסמן בראשו על מי ששוכב לצדו?

מה הוא רוצה?

מאוחר יותר, הצלחנו לפענח את המילים. בר צעק "תטפלו בו! תטפלו בו!" וסימן על אלקנה בוחבוט ששכב לצידו ודימם.

חובש הוא חובש גם כשהידיים שלו קשורות. ברגע הכי משפיל והכי מפחיד בחייו הוא עסוק בדאגה למי שנמצא מסביבו. הוא שוכב

על הבטן, ידיים אזוקות, חבל על הצוואר, מולו מחבלים עצבניים עם יד על ההדק, והם לא צריכים הרבה סיבות כדי ללחוץ. להרגיז אותם זו סכנת חיים. אבל הוא בשלו, ממשיך להיות בר.

-

שעות ארוכות נמשך הבכי ההוא.

אני דואגת. מרחמת. ליבי יוצא אליו, אל בני בכורי. התינוק שלי. אני נקרעת, רוצה להציל אותו - אבל ידיי קשורות. אני רחוקה, והוא שם - קשור, מוכה ומאויים.

זה התינוק שלי, אבא?

אני יודעת שכן.